

ANNELİK BEKÇİLİĞİ ÖLÇEĞİ'NİN (ABÖ) TÜRKÇE'YE UYARLANMASI

TURKISH ADAPTATION OF THE MATERNAL GATEKEEPING SCALE

Hilal KARABULUT¹

Gül ŞENDİL²

Öz

Bu çalışmanın amacı, çocuklarının babalarına erişimini kısıtlayan anneleri değerlendirebilmek için Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Orijinal çalışmanın katılımcıları, 3-16 yaş aralığında en az bir çocuğu olan, çocuğu annesiyle ya da hem annesi hem de babasıyla birlikte yaşayan ailelerdeki annelerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın katılımcıları ise, lise birinci ya da ikinci sınıfa devam eden 136 çocuğun babasıdır. Katılımcıların yaş ortalaması 45.5'tir (SS=5.9). Çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik analizleri, uyarlanan Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) yeterli düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ABÖ puan ortalamaları, bazı demografik değişkenlere göre de (anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, anne-baba çalışma biçimi, çocuk cinsiyeti, anne yaşı) incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: annelik bekçiliği, annelik bekçiliği ölçeği, geçerlik, güvenilirlik

Abstract

The purpose of the present study was to make the adaptation of the Maternal Gatekeeping Scale for use in Turkey, which was developed by Fagan and Barnett (2003) to assess that mothers restricting access of their children to the fathers. The participants of the original study had at least one child who was between the ages of 3 and 16 years living with the mother or with the mother and father. But the participants of this study are 136 fathers who have first or second grade high school children. Participant's mean of age was 45.5 (SD=5.9). The validity and reliability analyses in this study showed that adaptation of Maternal Gatekeeping Scale has sufficient level of psychometric properties. Participants' mean of Maternal Gatekeeping Scale scores were also investigated according to some demographic characteristics (parents' educational level, economic condition, parents' way of work, sex of children, age of mother).

Keywords: maternal gatekeeping, maternal gatekeeping scale, validity, reliability

¹ Arş. Gör., Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, sim.hilal@gmail.com

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, gsendil@istanbul.edu.tr

1. GİRİŞ

Bütün bir aile sistemini oluşturan kişilerin ve alt sistemlerin, karşılıklı olarak birbirine bağlı olduğu ve bir diğerinden etkilendiği bilinmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Aile sistemi içerisinde, ebeveynlerin çocuklarının yaşamına dahil oluşları, etkileşimleri ve kendi değerlendirmeleri üzerinde diğer aile üyelerinin önemli rolleri olduğu dikkat çekmektedir (Parke ve ark., 2004). Bunlarla birlikte alanda, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ortak ebeveynlik bağlamında çalışılması da oldukça önemsenmektedir (Fagan ve Barnett, 2003).

Son yıllarda araştırmacıların, eşlerin birbirlerinin ebeveynliklerini nasıl etkilediklerine ve bu etkiye sahip ebeveyn rollerini nasıl başardıklarına giderek daha fazla yönelmeleri, bu konunun önemini gözler önüne sermektedir (Trinder, 2008; Tu, Chang ve Kao, 2014). Artık babaların ve annelerin birbirleriyle basit düzeyde karşılaştırılmalarının ötesine geçilmesinin gerekli olduğunun altı çizilmektedir (Cabrera, Fitzgerald, Bradley ve Roggman, 2007). Alandaki çalışmaların kapsamı ikili ebeveyn-çocuk ilişkilerinden, karmaşık aile sistemi içindeki üçlü ilişkinin doğasına yöneltilmektedir (Trinder, 2008). Örneğin, bu konuda özellikle Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşımına dayanan araştırmalar, babaların, çocuklarının yaş ve mizaç gibi özellikleri ile annelerin eğitimi, ev dışındaki çalışma saatleri ve babaların annelik bekciliğine yönelik değerlendirmelerin babaların mikrosistemini oluşturduğunu, yani babaların mikrosisteminin çocuk ve anne özellikleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Kulik ve Sadeh, 2015). Babaların çocuklarına ilgi göstermelerinin, çocukların birçok gelişim alanı ile (akademik, bilişsel, sosyo-duygusal gibi) ilişkili olduğu saptanmıştır (Downer, Campos, McWayne ve Gartner, 2008). Bu doğrultuda baba-çocuk etkileşimlerinin yani baba katılımının, annelik rolüyle ilintili çeşitli boyutlardan etkilendiği dikkate değerdir (DeLuccie, 1995).

Annelik bekciliği, doğası itibariyle baba katılımını anlamak açısından oldukça önemli bir ortak ebeveynlik değişkeni olarak karşımıza çıkmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003; Schope-Sullivan, Brown, Cannon, Mangelsdorf ve Sokolowski, 2008). Ekolojik yaklaşım, baba-çocuk ilişkilerini etkileyen faktör olarak anneleri özellikle ön plana çıkarmaktadır (DeLuccie, 1995). Bunun yanında baba katılımı ile annelik bekciliğini çalışan araştırmacıların bu değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamak için özellikle aile sistemlerinden yararlandıkları görülmektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Neticede annelik bekciliği çift yönlü bir süreç olarak (Puhlman ve Pasley, 2013) nedensel etkileşim içerisinde, baba katılımının hem kaynağı hem de sonucu olabilmektedir (Hauser, 2012).

Babaların aile içerisinde giderek daha fazla katılım sergilediği görülmektedir (Allen ve Hawkins, 1999). Bu davranış değişikliğiyle beraber de baba katılımına yönelik yapısal, kültürel, ailesel ve kişisel engeller olduğu bilinmektedir (Allen ve Hawkins, 1999). Dolayısıyla, araştırmacılar tarafından baba katılımını arttıran ya da engelleyen faktörlere odaklanılmaktadır (Tu ve ark., 2014). Aile yaşamının her alanının, çocuk bakımına etkin şekilde dahil olmak isteyen babalar için olası destek ya da engelleri içerdiği belirtilmektedir (Cowan ve Cowan, 1987). Diğer aile üyelerinin babalıkla ilgili fikirleri, baba çocuk ilişkisini yansıtan ebeveynlik tarzını şekillendirmektedir (Parke ve ark., 2004). Ancak bunların arasında doğrudan incelenmeye değer en etkili alan olarak eşler arasındaki durum görülmektedir (Cowan ve Cowan, 1987). Babalıkla ilgili literatürde babaların ebeveynliğine yönelik sağlanan anne desteğinin, baba katılımıyla tutarlı şekilde ilişkili olan tek faktör olduğu belirtilmektedir (Herzog, Umana-Taylor, Madden-Derdich

ve Leonard, 2007). Dolayısıyla baba katılımını etkileyen değişkenler arasında annelik bekliliğinin ayrı bir konumda olması beklenmektedir (Allen ve Hawkins, 1999). Ayrıca baba katılımına yönelik engelleri kaldırmak amacıyla annelik bekliliğini, annelik bekliliğinin öncüllerini ve sonuçlarını incelemenin önemi vurgulanmaktadır (Shophe-Sullivan, Altenburger, Lee, Bower ve Dush, 2015). Son yıllarda alanda, katılım düzeylerinde olumlu yönde bir değişim olduğu bilinen babaların, çocuklarıyla etkileşimlerinde sahip oldukları etkinin, çocuklarla doğrudan etkileşim aracılığıyla mı yoksa annenin tutum ve davranışlarındaki değişiklikler aracılığıyla mı meydana geldiği sorusunun gündemde olduğu görülmektedir (Parke, 2000). Bununla birlikte baba katılımını belirleyen ailesel faktörler içerisinde annelerin tutumları kapsamında “annelik bekliliği” kavramı özel bir konumdadır (Parke, 1995). Lamb, Pleck ve arkadaşları da, baba katılımını etkileyen “sosyal destekler ve stresler” kategorisi içerisinde özellikle annelerin desteğini ön planda tutmaktadır (McBride, Schoppe, Ho ve Rane, 2004). İşte beklilik kavramı annelerin artan baba katılımına engel olma yolu olarak (Allen ve Hawkins, 1999) babaların katılımlarını kısıtlayarak, onların çocuklarıyla etkileşimlerinde geri planda kalmalarına sebep olmaktadır (Hauser, 2012).

Babaların çocukların yaşamına dahil oluşuyla ilgili annenin beklenti, inanç ve değerleri oldukça önemlidir (Makusha ve Richter, 2016). Annenin baba katılımını önemseyici tutumları ve memnuniyeti, baba katılım sıklığının en güçlü yordayıcıları arasında yer almaktadır (DeLuccie, 1995). Bazı anneler, babaların önemini yalnızca bir dereceye kadar kabul etmektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Baba katılımına önem veren anneler babaları bu konuda desteklerken, baba katılımını önemli görmeyen anneler ise babalara destek sağlamamaktadır (DeLuccie, 1995). Bazı anneler, babaların çocuk bakımına çok fazla dahil olmasıyla ilgili çelişkili duygular hissetmekte ve beklili rolleri ile baba katılımını biçimlendirme yoluna gidebilmektedirler (Shophe-Sullivan ve ark., 2008). Görüldüğü gibi annelerin davranış şekli, babaların duygusal durumu ve ebeveyn davranışıyla ciddi düzeyde bağlantılı olmaktadır (Pedersen, Zaslow, Cain, Suwalsky ve Rabinovich, 1987). Baba katılımı ve baba yeterliği, annelik bekliliğinden oldukça etkilenebilen kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Shophe-Sullivan ve ark., 2008). Bu noktada annelik bekliliği, ortak ebeveynlik ile hem annenin hem de babanın ebeveynlik konusunda iş birliği yapma becerisi ve istekliliğini yansıtan bir kavram olarak görülmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013). Bu doğrultuda, çocuğa bakım verme sürecinde hangi annelerin baba katılımını desteklediği ya da hangilerinin bu katılıma zarar verdiği konusu önemle üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmektedir (Trinder, 2008). Bahsedildiği gibi, literatürde annelerin, eşlerinin aileyle ilgili işlere, özellikle de çocuklarla ilgili işlere katılım düzeylerine ve türlerine karar verdiği, yönettiği ya da hariç tuttuğu açık ya da kapalı yollar odak noktası olmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Bu bilgilere paralel olarak annelik bekliliği baba katılımı ile olumsuz yönde ilişki göstermekte; anneler ne kadar çok annelik bekliliği davranışı sergilerse, babaların katılım düzeyleri de o kadar azalmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003; Gaunt, 2008; Tu ve ark., 2014). Nitekim eşlerinin sergilediği annelik bekliliğini daha düşük düzeyde değerlendiren babaların çocuklarıyla ilgili fiziksel bakım, sevgi gösterme ve oyun oynama gibi çeşitli alanlara daha fazla katılım sergiledikleri saptanmıştır (Kulik ve Sadeh, 2015). Yine annelerin, babaları teşvik edici şekilde davranmasının, babaların çocuk bakım görevlerine yönelik katılım düzeylerini artırırken, annelerin daha fazla eleştiride bulunmasının ise babaların katılımlarını olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur (Shophe-Sullivan ve ark., 2008). Annelerin beklentileri ile babaların mevcut katılımı birbiriyle uyumsuz olduğunda, anneler bu konuda fazlaca kontrol ve kısıtlayıcı davranış sergilemektedir (Makusha ve Richter, 2016). Şunu da

belirtmek gerekir ki annelik bekcılığı, bozulmamış aileler üzerinde çalışıldığı gibi, boşanmış/parçalanmış aileler üzerinde de çalışılan, hatta hukuki tartışmalara da konu olan bir kavramdır (Austin, Fieldstone ve Pruett, 2013). Ancak bu çalışmada sadece bozulmamış ailelerdeki ilişkiler temel alınmakta, ülkemizde de bu konunun hem bozulmamış hem de parçalanmış ailelerde çalışılmasına öncülük edilmesi beklenmektedir.

Peki annelik bekcılığı tam olarak neyi ifade etmektedir? Annelik bekcılığı, netlik kazanmaya ihtiyacı olan (Allen ve Hawkins, 1999) ve kendisiyle ilgili operasyonel tanımına yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003). Bu yönüyle özellikle son 20 yıldır literatürde yer bulmuştur ve bu konudaki çalışmalar giderek artış göstermektedir. Halen babaların katılımını kısıtlama konusunda kadınların rollerine yönelik detaylı incelemeler eksik kalsa da, annelik bekcılığı ve annelerin bu davranış şekliyle nasıl başarı elde edebildiğine yönelik biriken literatür azımsanmayacak ölçüdedir (Hauser, 2012). Ülkemizde ise annelik bekcılığına yönelik çalışmaya henüz rastlanmamış, annelik bekcılığı üzerine alanda önemli bir boşluk olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, ülkemize bu kavramın tanıtılması ve bu kavrama yönelik bir ölçme aracı kazandırılması bakımından çok önemli bir konumdur.

Ebeveynlerin sergilediği bekcilik davranışı, bir ebeveynin tutum ve eyleminin, diğer ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesine ve bu ebeveynin çocuğun yaşamına dahil oluşuna, yani katılımına, nasıl yansıdığını belirtmektedir (Austin ve ark., 2013). Bekcilik esasen, annelerle sınırlandırılmaması gereken, babaların da sergileyebildiği bir davranış tarzı olarak kabul edilmektedir (Allen ve Hawkins, 1999). Ancak, çalışmaların annelik bekcılığı üzerine yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Buna göre annelik bekcılığı, aileyle ilgili işlerin eşler arasındaki paylaşımı konusunda, annelerin davranışı üzerinde etki sahibi olan, annelik ve babalık hakkındaki düşünce dizisi; annelerin hem katı standartlar koyduğu hem de kendisinin değerli bir annelik kimliğine sahip olduğunu kendine ve diğerlerine doğrulatmak için kadınlara ait olduğunu düşündüğü sorumluluklarını devam ettirme isteğidir (Allen ve Hawkins, 1999). Biraz daha detaylandırarak olursak annelik bekcılığı, annenin kendi sorumluluğunu elden bırakmadan eşinden yardım aldığı, standartları kendisi belirlemek suretiyle baba katılımını yönettiği, hatta bu katılıma engel olduğu bir kavramdır (Hawkins ve Dollahite, 1997). Yani babaların çocuk bakımını ve çocuklarla ilgilenmesini kısıtlayan ve babayı bu etkinliklerin dışında tutan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003). Annelik bekcılığı ayrıca, annelerin aile içerisinde güçlerini sergilemek amacıyla kullandıkları bir kontrol aracı olarak görülmekte; yanı sıra ebeveynlerden biri evden uzaktayken diğer ebeveynin, ebeveynlik faaliyetlerini idare etme şekline dönüşebilen bir davranış şekli olmaktadır (Hauser, 2012). Annelik bekcılığını ilk tanımlayanlardan ve annelik bekcılığı ölçeğini geliştirenlerden biri olarak karşımıza çıkan araştırmacılar Allen ve Hawkins (1999), aynı zamanda bu konuda çalışan birçok araştırmacının, annelik bekcılığı kavramını kullanırken temel aldığı önemli araştırmacılarıdır. Allen ve Hawkins (1999) annelik bekcılığını, hem annelik ile ilgili bazı meselelere (annelik becerileri, annelik standartları gibi), hem de annelerin aileyle ilgili sorumluluklarına vurgu yapacak şekilde, standart ve sorumluluklar; annelik kimliğinin doğrulanması ve farklılaşmış aile rolleri olmak üzere birbiriyle bağlantılı üç boyut ile birlikte ele almakta, baba katılımını yönetmek ve kontrol etmekle ilgilenen annelerin, bu boyutlardan yüksek puan almasını beklemektedir.

Araştırmacıların ağırlıklı olarak babaları kısıtlamak şeklinde ele aldığı bekcilik kavramının özünde tek bir bileşen olmadığı, annelerin ya baba katılımını teşvik eden ya da

babaların katılım sağlamalarına yönelik cesaretlerini kıran şekilde iki yönde de davranabildikleri öne sürülmektedir (Shoppe-Sullivan ve ark., 2015). Yakın zamandaki araştırmacıların bu kavramı teşvik etme (encouragement) ve engel (discouragement) boyutu ile ele aldıklarını belirten Puhlman ve Pasley (2013) ise potansiyel karmaşıklığı daha da belirgin hale getirerek, bu davranışlara ek olarak önemli buldukları kontrol davranışını dahil etmiştir. Böylece annelik bekciliğini, teşvik etme, engel ve kontrol boyutları ile birlikte değerlendirmiştir. Bu şekilde annelik bekciliği tanımını yeniden tanımlayan bu araştırmacılar, babaların çocuklarla ilgili konulardaki katılımına yönelik olarak annelerin bu katılımı kontrol eden, kısıtlayan ve kolaylaştıran davranışları aracılığıyla baba katılımını etkilediklerini ve annelik bekciliğinin ebeveynler arası karmaşık davranışsal etkileşim dizisi olduğunu belirtmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013). Annelik bekciliğine kontrol kavramının eklenmesi ve annelerin baba katılımını hem sınırlandırdığı hem de baba katılımını arttırdığına yönelik vurgular dikkat çekse de (Puhlman ve Pasley, 2013), “bekçilik” literatürü içerisinde babaların çok fazla katılım sağlaması, babaların yardımcı olmasından ziyade, müdahale etmesi, karışması şeklinde nispeten daha olumsuz bir yoruma tabi tutulmaktadır (Parke ve ark., 2004). Alandaki araştırmacıların da, annelik bekciliği kavramına yönelik olarak öncelikle babaların kısıtlanması konusuna odaklandığı göze çarpmaktadır (Puhlman ve Pasley, 2013). Bu çalışmada da annelik bekciliğinin babaları kısıtlayıcı özelliği temel alınmıştır.

Annelik bekciliği davranışının kökeninin karmaşık olduğu görülmektedir (Hauser, 2012). Annelerin bu davranış şeklinin kaynaklarına, nelerden etkilendiğine bakıldığında birçok etken karşımıza çıkmaktadır. Şimdiye değin kadınların yaşamında (siyasi hakları, ekonomik ayrıcalıkları ve çalışma biçimleri gibi) aile içi dengeleri etkileyecek şekilde çarpıcı değişimler olmuştur (Allen ve Hawkins, 1999). Babaların, çocuklarının bakımı için gerçekten zaman harcamaya başlamasına rağmen, annelik bekciliğine imkan verecek şekilde, aile içindeki işlerle ilgilenme konusunda hala annelerle aralarında ciddi farklılık bulunmaktadır (Hawkins ve Dollahite, 1997). Özellikle de ev ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar hala kadınlarla özdeşleştirilmekte ve aile yaşamında beslenme ve bakımın merkezine hala anneler yerleştirilmektedir (Allen ve Hawkins, 1999). Annelerin tarihsel olarak birincil bakım veren olarak sayılması nedeniyle, babalar annelere kıyasla evdeki çeşitli görevlere daha az dahil olmakta, bu da annelik bekciliğinin aslında aile içi ilişkilerde etkisinin tarihsel olarak süregeldiğini ortaya koymaktadır (Puhlman ve Pasley, 2013). Görüldüğü gibi toplumsal yapılar ve cinsiyetçi güç ilişkilerinin, bu geleneksel ve eşit olmayan ebeveynlik rollerinin devamından sorumlu olduğu açıktır (Hauser, 2012). Annenin bu tarz sorumlulukları babayla paylaşması ise, annelik rolünden kazandığı çeşitli ayrıcalıklardan ve güçten ödün vermesi anlamına gelebilmektedir (Gaunt, 2008). Yani hem aileyle ilgili işler sonucunda, takdir görme, ailenin ihtiyaçlarıyla ilgilenmekten hoşlanma, evin içinde huzuru devam ettirme, ya da ihtiyaç duyulan ve yetkin biri olduğunu hissetme gibi annenin edindiği değerli kazançlar, hem de geçmişten bu yana annelikle ilgili yerleşmiş görüşler, aslında, annelerin deneyim sahibi olduğu, hatta üzerinde uzmanlaştığı ve çok fazla değer atfedilen annelik dağarcığına yönelik birtakım sorumlulukları bırakma konusunda anneleri oldukça zorlamaktadır. Hatta sorumluluklarını bırakmaya yönelik annelerin direnç göstermelerine sebep olmakta, bu da bir açıdan aile içerisinde eşit olmayan görev dağılımının sürmesine yol açmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Diğer bir deyişle aile sisteminin bir parçası olarak anneler ve annelik bekciliği davranışı, diğer alt sistemlerden etkilenmekte, annenin kontrolü ele almak istemesi; gelenekselci ya da eşitlikçi cinsiyet rol ideolojisine sahip oluşu; algıladığı aile desteği ve çocuk bakımında baba katılımına yönelik

memnuniyeti gibi faktörler tarafından yönlendirilebilmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Görüldüğü gibi sosyo-tarihsel açıdan bakıldığında yukarıda da değinilen keskin şekilde farklılaşmış aile sorumlulukları, kadınların evle ilgili beceri ve bilgileri üzerine yatırımları ile toplumsal cinsiyet özelinde ayrıcalıklara yönelik zorluklara direnç gösterme meseleleri için içerisinde (Allen ve Hawkins, 1999). Bu meselelerle ilişkili olarak annenin benlik saygısı; cinsiyet şematizasyonu; kadın kategorisiyle özdeşimi; cinsiyet yönelimi ve annelik kimliğinin öne çıkması ile annenin çalışma özellikleri gibi değişkenlerin annelik bekkçiliği üzerinde oldukça etki sahibi olduğu görülmektedir (Gaunt, 2008). Bununla birlikte annelik bekkçiliğinin, kadınların sosyal yapı içindeki konumuyla kısmen açıklanabildiği; ancak annelerin ve babaların kişilik ve davranışsal özelliklerinin de incelemeye değer olduğu belirtilmektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Hatta annelik bekkçiliğinin, annelerin geleneksel cinsiyet tutumlarından ziyade, annelik bekkentileri ve annelerin psikolojik işlevsellikleri ile daha güçlü şekilde ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Shoppe-Sullivan ve ark., 2015). Yani yukarıda bahsedilen özellikler ne kadar fazlaysa, annelerin annelik bekkçiliği sergilemeleri, dolayısıyla babaların katılımına engel olmaları o kadar olası gözükmemektedir. Rol yetersizliği görüşü de, babaların yetersizlikleri dolayısıyla annelerin babalardan daha az şey beklemesine ve babalara sınır oluşturmalarına sebep olup, annelik bekkçiliğini tetikliyor olabilmektedir (Hawkins ve Dollahite, 1997). Anneler, özellikle babaların yeterliliğini algılama şekilleriyle ilişkili olarak, babaların çocuklarıyla ne kadar vakit geçireceğine karar vermede önemli bir noktada bulunmaktadır (Fagan ve Barnett, 2003). Yani anneler, babaların yetenekli ebeveynler olabileceğine inanırsa, babaların katılım sağlamalarına yönelik olumlu görüşlere sahip olmaktadır (McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn ve Korth, 2005). Ancak babaların daha düşük düzeyde ebeveynlik yeterliliğine sahip olduğunu düşündüklerinde ise babaların katılımlarına karşı daha kısıtlayıcı yaklaşmakta, babaları dışarıda tutma eğilimine girmektedirler (Fagan ve Barnett, 2003). Anneler esasında en uygun bakımın sağlanması için beslenme, güvenlik ve sağlık konularında standartlar koymak istemektedirler (Allen ve Hawkins, 1999). Anneler eşlerinin baba katılımı kalitesiyle ilgili endişe duyarlarsa, bu görevlerin kendileri tarafından uygulanması gerektiği düşüncesinde yoğunlaşabilmekte, dolayısıyla hem kendilerini daha fazla yormakta hem de babaların çocuklarıyla ilgili bakım görevlerine dahil oluşunu engeller gözükmemektedir (Tu ve ark., 2014). Yani sıra anneler, çocuklara ilişkin bilgi ve ebeveynlik kararları üzerinde kontrol sergilemekte ve bir anlamda eşlerini evde işsiz bırakmaktadırlar (Hauser, 2012). Tüm bunların da etkisiyle anneler, ebeveynlikle ilgili kararların büyük çoğunluğuna egemen olmayı tercih etmektedir (Hauser, 2012). Sorumluluklarını devam ettirmek isteyen anneler, babaların katılımına yönelik çeşitli müdahalelerde ve yönlendirmelerde bulunmaktadır (programlama, düzenleme, planlama gibi) (Gaunt, 2008). Dolayısıyla anneler, aileyle ilgili görevlerde en yüksek yetki sahibi olarak ellerindeki güç ile babaların bu tarz görevlere katılım sağlamasını köreltebilmekte, annelik bekkçiliği davranışı ile babaların yetersiz katılımının önemli bir kaynağı olabilmektedirler (Allen ve Hawkins, 1999). Anneler bu şekilde davranarak aslında hem kendilerine hem de eşlerine zarar vermektedir (Hauser, 2012). Böylece annelik bekkçiliği temelde annelerin hem yarar sağladığı hem de kayıp yaşadığı bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Annelik bekkçiliği davranışı vasıtasıyla, anneler bir yandan ebeveynliğin çoğu gerekliliğini yerine getirdikleri süreçte zaman ve enerji kaybı yaşarken, bir yandan da aile içinde güç sahibi olduklarını hissetmekte, dolayısıyla zorluk yaşasalar bile bu durumdan vazgeçmek istememektedirler (Hauser, 2012).

Bekkçilik davranışına dahil olan anne ve babanın her ikisi de bekkçilik davranışının sergilenmesine yönelik çelişkili duygular hissetmektedir (Hauser, 2012). Özellikle anneler, baba

katılımını kısıtladıklarına dair herhangi bir kabul ya da red sergilememektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Babalar ise aynı anda bunu hem kabul etmekte hem de reddetmektedir (Hauser, 2012). Ayrıca annelik beççiliği sergileyenler çoğu zaman bu davranışlarından ve bu davranışların olası sonuçlarından habersiz durmaktadırlar (Gaunt, 2008). Yanısıra annelik beççiliği davranışı sergileyen annelerin, babaların ev işi ve çocuk bakımına yönelik yatırımlarını bildirirken, babaların bahsi geçen çabalarını daha önemsiz göstermeyi tercih ettiği görülmektedir. Bu da annelerin, eşlerinin görev paylaşımını eksik değerlendirdiği anlamına gelmektedir (Gaunt, 2008). Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında, hem eksik değerlendirmelere sebebiyet vermemek adına, hem de gerçekten babaların yaşamlarında olup bitenleri, beççilik davranışına bizzat maruz kalan babaların kendi algılarından bildirmeleri tercih edildiği için bu çalışmanın ölçümleri doğrudan babalar üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Özellikle baba katılımını daha anlaşılır kılma konusunda çok önemli bir kavram olan annelik beççiliğinin, ülkemizdeki babalık araştırmalarına da önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak ülkemizde şimdiye kadar annelik beççiliği üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamış, bu kavramın ülkemizdeki çalışmalarda henüz yer bulmadığı fark edilmiştir. Bununla bağlantılı olarak da annelik beççiliğini değerlendirecek bir ölçüm aracı olmadığı görülmüştür. Yani ülkemizde annelik beççiliği ve ölçümü konusunda çok büyük bir boşluk bulunmaktadır. Annelik beççiliğiyle ilgili daha fazla ölçüme ihtiyaç olduğunu vurgulamış olan Allen ve Hawkins (1999), annelik beççiliği kavramını incelerken, annelik beççiliği davranışını hem ev işleri hem de çocuk bakımı kapsamında değerlendirmiştir. Fagan ve Barnett (2003) ise geliştirdikleri ölçek ile annelik beççiliğini, evle ilgili görevleri hariç tutarak sadece çeşitli çocuk bakım görevlerine yer vererek ele almıştır. Ülkemizdeki literatüre önemli katkı sağlayacak olan bu çalışmada da eşlerin özellikle çocuk bakımına dahil olma konusunda birbirlerini nasıl etkilediklerini görebilmek adına, ölçme aracında sadece çocuk bakımına yönelik cümlelere yer veren Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirmiş olduğu Annelik Bekççiliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması hedeflenmiştir. Böylece uyarlanan bu ölçeğin, ülkemizde annelik beççiliği kavramını çalışmaya imkan vereceği, bu konuda yapılacak çalışmalara önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Literatürde demografik değişkenler ile annelik beççiliği arasında çeşitli sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu uyarlama çalışması içerisinde de annelik beççiliği bazı demografik değişkenlere (anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, anne-baba çalışma biçimi, çocuk cinsiyeti, anne yaşı) göre incelenmiştir. Şimdiye kadar yapılmış çalışmalara bakıldığında, eğitim düzeyi ve aile geliri yüksek olan annelerin, annelik beççiliğini daha az sergilediğine rastlanmaktadır (Kulik ve Tsoref, 2010). Benzer şekilde daha az çalışma saati, daha düşük gelir ve daha düşük eğitim düzeyine sahip annelerin de daha yüksek düzeyde beççilik sergilediği ve baba katılımına daha çok karşı geldiği görülmektedir (Gaunt, 2008). Alanda incelenen demografik değişkenler kendi aralarında kıyaslandığında, annelik beççiliği ile en fazla ilişki gösteren değişken olarak annelerin eğitim düzeyi karşımıza çıkmaktadır. Annelerin eğitim düzeyi ile annelik beççiliğinin boyutları (standartlar ve sorumluluklar ve annelik kimliğini doğrulama) arasında olumlu ilişki olduğu görülmektedir (Tu ve ark., 2014). Gelecek çalışmalarda, cinsiyet, mizaç ve yaş gibi çocuk özelliklerinin annelik beççiliği davranışlarını nasıl etkilediğine de bakılması gerektiğini vurgulayan Puhlman ve Pasley (2013), annelik beççiliğinin çocukların yaşlarına göre farklılık göstereceğini beklemektedir. Gaunt (2008) ise bunun tam tersine, annelik beççiliği ile çocuğun yaşı arasında ilişki olmadığını belirtmektedir.

2. YÖNTEM

Katılımcılar

Bu araştırmanın örneklemini, 2014-2016 yıllarında uygunluk prensibine göre seçilen ve İstanbul ve Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olan, uygulama izni alınmış iki Anadolu lisesinde 1. ve 2. sınıfa devam eden 136 öğrencinin babası oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları belirlenirken, bu araştırmaya katılmak için gönüllü olma ve evli olma ölçütleri esas alınmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Ort.	SS		%	N
YAŞ			BABA ÇALIŞMA BİÇİMİ		
Baba	45.5	5.9	Tam zamanlı	64.7	88
Anne	41.5	6.4	Yarı zamanlı	15.4	21
Çocuk	15.04	0.7	Evden çalışma	1.5	2
BABALARIN EVLİLİK SÜRESİ	20.2	5.4	Çalışmama	12.5	17
TOPLAM EĞİTİM SÜRESİ			Diğer çalışma biçimi	3.7	5
Babaların toplam eğitim süresi	7.69	3.5	BABA EĞİTİM DÜZEYİ		
Annelerin toplam eğitim süresi	6.70	3.1	İlköğretim	66.2	90
ÇOCUK SAYISI	2.91	1.1	Lise	23.5	32
			Üniversite ve üstü	5.9	8
ÇOCUK CİNSİYETİ			ANNE ÇALIŞMA BİÇİMİ		
Kız	58.8	80	Tam zamanlı	14.7	20
Erkek	40.4	55	Yarı zamanlı	2.9	4
ÇOCUK SAYISI			Evden çalışma	8.8	12
Tek çocuk	3.7	5	Çalışmama	66.2	90
İki ve daha fazla çocuk	95.6	130	Diğer çalışma biçimi	3.7	5
EKONOMİK DURUM			ANNE EĞİTİM DÜZEYİ		
Düşük	11.8	16	İlköğretim	69.1	94
Orta	65.4	89	Lise	17.6	24
İyi	20.6	28	Üniversite ve üstü	3.7	5

Veri Toplama Araçları

Baba Bilgilendirme ve Onay Formu: Bu form, çalışmanın amacı hakkında katılımcıya bilgi sağlamak ve katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katılıp katılmayacaklarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların demografik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu form ile araştırmaya katılan babaların çocuklarının cinsiyeti, sayısı, doğum tarihi; kendilerinin ve eşlerinin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma biçimi;

ekonomik durum ve evlilik süresi gibi bilgiler alınmıştır. Kişisel bilgi formu, dört çoktan seçmeli, dokuz açık uçlu olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

Annelik Bekçiliği Ölçeği: Fagan ve Barnett (2003) tarafından, çocuklarının babalarına erişimini kısıtlayan anneleri değerlendirebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu orijinal çalışmada, 3-16 yaş aralığında en az bir çocuğu olan ve çocuğu annesiyle ya da hem annesi hem de babasıyla birlikte yaşayan ailelere uygulama yapılmıştır. Ölçek toplam 9 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler annelerin, çocuk bakım görevlerini yerine getirmeleri için eşlerine müsaade etmek yerine, bu görevlerin kendilerine ait olduğu düşüncelerini içermektedir. Her bir madde beşli likert tipi şeklinde derecelendirilmektedir (1-kesinlikle katılıyorum, 5-kesinlikle katılmıyorum). Ölçeğin değerlendirilmesinde bu maddeler ters çevrilerek puanlanmaktadır. Böylece ölçekten alınan yüksek puan, daha fazla annelik bekçiliği davranışına işaret etmektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı .93'tür.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için öncelikle ölçeği geliştiren yazarlardan izin alınmıştır. Ardından, ölçek üç uzman tarafından İngilizce'den Türkçe'ye, üç farklı uzman tarafından da Türkçe'den tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Çevirmenlerin arasındaki tutarlılık dikkate alınarak maddeler yeniden düzenlenmiştir. Ölçeğin orijinalinde örneklem grubu annelerden oluşmaktadır. Ancak babaların maruz kaldığı annelik bekçiliği davranışını kendi gözlerinden değerlendirmelerine ihtiyaç duyulduğundan, Türkçe'ye uyarlanan bu ölçeğin maddeleri babaların kendilerinin cevaplandırabileceği şekilde düzenlenmiştir. Böylece maddeler, babaların çocuk bakım görevlerini yerine getirebilmeleri konusunda, eşlerinin kendilerine ne kadar müsaade ettiğini temsil eder hale gelmiştir. Ölçek formunda beşli likert tipi derecelendirme, rakam yerine sadece ifade olarak sunulmuştur. Ölçeğin maddelerine verilen cevaplar ise "Tamamen katılıyorum" 5 puan, "Katılıyorum" 4 puan, "Kısmen katılıyorum" 3 puan, "Katılmıyorum" 2 puan ve "Hiç katılmıyorum" 1 puan şeklinde değerlendirilmektedir. Babaların ölçekten yüksek puan alması, kendilerinin daha fazla annelik bekçiliği davranışına maruz kaldığına işaret etmektedir.

İşlem

Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması için uygulama izni alınan iki lisede, sınıf ortamında öğrencilere araştırma hakkında ve uygulamanın işleyişiyle ilgili bilgi verilmiştir. Ardından babaların doldurması gereken ölçekler kapalı zarflar içerisinde, öğrenciler aracılığıyla, evde doldurulmak üzere babalarına gönderilmiştir. Doldurulan ölçeklerin yine aynı şekilde kapalı zarflar içerisinde ve öğrenciler aracılığıyla, okuldaki ilgili öğretmene teslim edilmesi istenmiştir. Toplam 175 uygulama yapılmış; çalışmaya katılmayı kabul etmeyenlerin formları ve eksik doldurulan formlar hariç tutulduğunda, toplamda 136 babanın verisi araştırmaya dahil edilmiştir. Buna ek olarak Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin test-tekrar test çalışması dolayısıyla çalışmaya katılmayı kabul eden 99 babaya bu ölçek, 9 gün sonra bilgilendirme yazısı ile yine kapalı zarf içerisinde gönderilmiştir. Toplamda 46 baba test-tekrar test uygulaması için ölçeği ikinci kez doldurmayı kabul etmiş, bunlardan da bir verinin elenmesi sonucunda 45 babanın verisi analize dahil edilmiştir.

3. BULGULAR

Anelik Bekçiliği Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Gerçekleştirilen madde analizi ile Anelik Bekçiliği Ölçeği'nde (ABÖ) madde-toplam korelasyon katsayısı .20'nin altına düşen madde olmadığı saptanmıştır. Örneklem büyüklüğünün yeterliğini incelemek için hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının (.85) yüksek ve faktör analizinin geçerliğini sınavan Bartlett testi sonucunun ise anlamlı ($p < .001$) çıktığı görülmüştür. Böylece temel bileşenler analizi ile dokuz maddenin faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Değeri .30'un altında kalan madde olmadığı görülmüştür. Özdeğeri 1'in üzerinde olan 2 faktör olduğu saptanmış, ancak özdeğerlerle ilgili tablo ve grafiğin, ölçeğin orijinalindeki gibi tek bir boyuta işaret ettiği dikkat çekmiştir. Tek faktörle sınırlandırılarak temel bileşenler analizi tekrar gerçekleştirilmiş ve bu yapının, toplam varyansın %41.4'ünü açıkladığı saptanmıştır. Maddelerin faktör yükleri Tablo 2'de yer almaktadır. ABÖ'ye ait betimsel istatistik bulguları da Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. ABÖ'nün Maddeleri, Faktör Yükleri ve Ortak Varyans Değerleri

Maddeler	Madde Yükleri	Ortak Varyans
6. Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.78	.66
7. Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.75	.70
8. Bir yetişkinin çocuğumla onun davranışları hakkında konuşması gerekirse, eşim, konuşmayı yapacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.73	.61
5. Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, eşim, onu doktora götürecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.69	.56
4. Çocuğumun duyguları incinirse, eşim, onu benim değil, kendisinin teselli etmesi gerektiğini düşünür.	.64	.43
9. Çocuğumun hangi TV programını izlemesi gerektiğiyle ilgili bir karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.63	.46
3. Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, eşime göre, bunu yapacak kişi ben değil, kendisidir.	.53	.30
1. Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.50	.57
2. Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.	.46	.56

Özdeğer: 3.72, Varyans: %41.35, Cronbach α : .82

Tablo 3. ABÖ'ye İlişkin Tanımsal İstatistikler

Ölçek	Ortalama	Standart Sapma	Min.-Max.
ABÖ	25.22	7.25	9-45

(ABÖ: Annelik Bekçiliği Ölçeği)

ABÖ'nün iç tutarlık katsayısı incelenmiş, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Bu da ölçeğin oldukça güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

ABÖ'nün test-tekrar test güvenilirliğini belirleyebilmek adına 45 katılımcıya 9 gün ara ile ABÖ uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, aralıklı olarak ölçülen ABÖ puanları arasında .55 düzeyinde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < .001$). Buna göre ABÖ test-tekrar test güvenilirliğinin de olduğunu göstermektedir.

Annelik Bekçiliğinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Annelik bekçiliği, çeşitli demografik değişkenlere göre de incelenmiştir. Annelerin ve babaların eğitim düzeyleri, bazı kategorilere düşen vaka sayısının az olmasından ötürü, ilköğretim ile lise ve üstü eğitim düzeyi olmak üzere iki kategori ile sınırlandırılmıştır. Buna göre ABÖ puan ortalamalarının annelerin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini saptayabilmek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları, ABÖ puan ortalamalarının annelerin eğitim düzeyleri açısından farklılaşmadığını göstermektedir ($t(121)=1.64$, $p > .05$). Bununla birlikte lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan annelerin ABÖ puan ortalamalarının daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde ABÖ puan ortalamalarının babaların eğitim düzeyine göre de farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklemelerde t testi sonuçlarına göre, ABÖ puan ortalamaları babaların eğitim düzeyleri açısından farklılık göstermektedir ($t(128)=2.88$, $p < .01$). Buna göre, lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan babaların ABÖ puan ortalamaları, ilköğretim eğitim düzeyine sahip olanlara göre daha düşüktür. Yani lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan babaların daha düşük düzeyde annelik bekçiliğine maruz kaldıkları söylenebilir.

ABÖ puan ortalamasının ekonomik duruma göre farklılık gösterip göstermediğini saptayabilmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA uygulanmıştır. Varyans analizi sonuçları, ABÖ puan ortalamalarının ekonomik duruma göre farklılık göstermediğine işaret etmektedir ($F(2, 130)=.39$, $p > .05$).

ABÖ puan ortalamasının babaların ve annelerin çalışma biçimlerine göre (tam zamanlı, yarı zamanlı, evden çalışma, çalışmama gibi) farklılık gösterip göstermediğini saptayabilmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA uygulanmıştır. Varyans analizi sonuçları, ABÖ puan ortalamalarının hem babaların hem de annelerin çalışma biçimleri açısından farklılaşmadığını göstermektedir (sırasıyla $F(4, 128)=.39$, $p > .05$; $F(4, 126)=.73$, $p > .05$).

ABÖ puanının çocuk cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğini saptayabilmek için bağımsız örneklemelerde t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, ABÖ puan ortalamalarının çocuk cinsiyetine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($t(133)=-.49$, $p > .05$).

Annelerin yaşı ile ABÖ puanı arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Değişmezlik katsayıları ile incelenmiştir. Buna göre annelerin yaşı ile ABÖ puanları arasında

negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.19$; $p<.05$). Yani annelerin yaşı arttıkça, annelerin sergiledikleri annelik bekliliği davranışlarında azalma olmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ülkemizde annelik bekliliği kavramına henüz yer verilmediği, bununla bağlantılı olarak da annelik bekliliğini değerlendiren bir ölçek olmadığı saptanmıştır. Alandaki bu ciddi boşluğu doldurmak üzere, ABÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Annelerin, çocuk bakım görevlerini yerine getirmeleri için eşlerine müsaade etmek yerine, bu görevlerin bizzat kendilerine ait olduğu düşüncelerini içeren ve anneler üzerinde uygulanan bu ölçek, ülkemizde babaların maruz kaldığı annelik bekliliği davranışını, diğer bir deyişle babaların çocuk bakım görevlerini yerine getirebilmeleri konusunda, eşlerinin kendilerine ne kadar müsaade ettiğini babaların gözünden değerlendirebilmek adına, babaların doldurabileceği şekilde uyarlanmıştır. Toplam varyansın %41.4'ünü açıklayan ABÖ'nün Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı da ölçeğin iç tutarlılığına işaret ederek, oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde ABÖ'nün test-tekrar test güvenirliği gösterdiği de tespit edilmiştir. Yukarıdaki bulgular temelinde, lise birinci ve lise ikinci sınıf düzeyinde çocuğu olan babaların maruz kaldığı annelik bekliliğini değerlendirebilmek amacıyla ülkemize psikometrik açıdan yeterli, geçerli ve güvenilir bir ölçek kazandırıldığı söylenebilir.

Annelik bekliliği, bazı demografik değişkenler açısından da incelenmiş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan babalar, daha düşük düzeyde annelik bekliliğine maruz kalmaktadır. Benzer şekilde, anlamlı farklılık bulunmasa da, lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olan annelerin, annelik bekliliğine yönelik puan ortalamalarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Literatürde de annelerin eğitim düzeyinin, sergiledikleri annelik bekliliği davranışını etkilediğine yönelik bulgular mevcuttur (Gaunt, 2008; Kulik ve Tsoref, 2010; Tu ve ark., 2014). Gelir düzeyi ile annelik bekliliği arasında anlamlı sonuçlara ulaşan çalışmalar olmasına rağmen (Gaunt, 2008; Kulik ve Tsoref, 2010), bu çalışmada annelik bekliliğinin ekonomik duruma göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Daha az çalışma saati olan annelerin daha yüksek düzeyde beklilik sergilemekte olduğuna işaret eden bulgulara rağmen (Gaunt, 2008), bu çalışmada annelik bekliliği davranışının hem babaların hem de annelerin çalışma biçimleri (tam zamanlı, yarı zamanlı vs) açısından farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Literatürdeki bilgilere ek olarak annelik bekliliği puanının çocuk cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği ve annelik bekliliği puanının annelerin yaşıyla ilişkili olup olmadığı da incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre annelik bekliliğinin çocuk cinsiyetine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bir diğer bulgu da annelerin yaşı arttıkça, sergiledikleri annelik bekliliği davranışlarında azalma olduğu yönündedir. Tüm bu bulguların annelik bekliliğine yönelik literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocukların yaşamında değerli olan baba katılımını koruyabilmek ve arttırabilmek adına, babaların çocuklarıyla etkileşimlerini kısıtlayan, hatta engelleyen yüksek düzeyde bekliliğe yönelik önleme ve müdahale çalışmalarını gerçekleştirmenin, hem babalar, hem anneler, hem de çocuklar için, kısacası tüm aile sisteminin iyilik hali için oldukça önemli olduğu özellikle vurgulanmalıdır (Tu ve ark., 2014).

Dinamik bir süreç olarak görülen annelik bekliliğinin, içsel ve dışsal etkilere yanıt olarak, aileler değiştikçe değişmesi beklenmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013). Dolayısıyla da annelik bekliliği kavramının farklı koşullarda, farklı aile tipleriyle ya da farklı zaman dilimlerinde

incelenmesi önemli olmaktadır. Son olarak da, annelik bekliliğinin nedensel, çift yönlü bir kavram olarak ele alınması da bu davranış türünün değişimini ve yansımalarını görebilmek adına kıymetli olacaktır (Puhlman ve Pasley, 2013). Bu nedenle hem boylamsal çalışmalara, hem de farklı yaşlarda çocuğu olan çiftlerle çalışmalara ihtiyaç vardır. İleride hem annelerden hem de babalardan ölçüm alınıp, çoklu değerlendirmeler arasındaki tutarlılığa ve tüm aile bireyleri üzerindeki sonuçlara bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Allen, S. M. ve Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 199-212.
- Austin, W. G., Fieldstone, L. ve Pruett, M. K. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody*, 10, 1-16.
- Cabrera, N., Fitzgerald, H., E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2007). Modeling the dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Development Science*, 11(4), 185-189.
- Cowan, C. P. ve Cowan, P. A. (1987). Men's involvement in parenthood: identifying the antecedents and understanding the barriers. Phyllis W. Berman ve Frank A. Pedersen (Eds.), *Men's Transitions to Parenthood: Longitudinal Studies of Early Family Experience* içinde (s. 145-174). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- DeLuccie, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: a model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 115-131.
- Downer, J., Campos, R., McWayne, C., & Gartner, T. (2008). Father involvement and children's early learning: a critical review of published empirical work from the past 15 years. *Marriage & Family Review*, 43(1/2), 67-108.
- Fagan, J. ve Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Gaunt, R. (2008). Maternal gatekeeping: antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Hauser, O. (2012). Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 35-59.
- Hawkins, A. J. ve Dollahite, D. C. (1997). Beyond the role-inadequacy perspective of fathering. Alan J. Hawkins ve David C. Dollahite (Eds.), *Generative Fathering: Beyond Deficit Perspectives* içinde (s. 3-16). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Herzog, M. J., Umana-Taylor, A. J., Madden-Derdich, D. A. ve Leonard, S. A. (2007). Adolescent mothers' perceptions of fathers' parental involvement: satisfaction and desire for involvement. *Family Relations*, 56, 244-257.

- Kulik, L. ve Sadeh, I. (2015). Explaining fathers' involvement in childcare: an ecological approach. *Community, Work & Family, 18*(1), 19-40.
- Kulik, L. ve Tsoref, H. (2010). The entrance to the maternal garden: environmental and personal variables that explain maternal gatekeeping. *Journal of Gender Studies, 19*(3), 263-277.
- Makusha, T. ve Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among black south africans in rural kwazulu-natal. *Culture, Health & Sexuality, 18*(3), 308-320.
- McBride, B. A., Brown, G. L., Bost, K. K., Shin, N., Vaughn, B. ve Korth B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations, 54*(3), 360-372.
- McBride, B. A., Schoppe, S. J., Ho, M. H., & Rane, T. R. (2004). Multiple determinants of father involvement: an exploratory analysis using the PSID-CDS data set. Randal. D. Day ve Michael E. Lamb (Eds.), *Conceptualizing and Measuring Father Involvement* içinde (s. 321-340). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Parke, R. D. (1995). Fathers and families. Marc H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of Parenting Volume 3 Status and Social Conditions of Parenting* içinde (s. 27-63). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Parke, R. D. (2000). 'Father Involvement: A Developmental Psychological Perspective. *Marriage & Family Review, 29*(2/3), 43-58.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Borthwick-Duffy, S., Powers, J., Adams, M., Fabricius, W., Braver, S. ve Saenz, D. (2004). Assessing father involvement in Mexican-American families. Randal. D. Day ve Michael E. Lamb (Eds.), *Conceptualizing And Measuring Father Involvement* içinde (s. 17-38). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pedersen, F. A., Zaslow, M. J., Cain R. L., Suwalsky, J. T. D. ve Rabinovich, B. (1987). Father-infant interaction among men who had contrasting affective responses during early infancy: Follow-up observations at 1 year. Phyllis W. Berman ve Frank A. Pedersan (Eds.), *Men's Transitions to Parenthood: Longitudinal Studies of Early Family Experience* içinde (s. 65-87). Hillsdalei, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Puhlman, D. J. ve Pasley, K. (2013). Rethinking maternal gatekeeping. *Journal of Family Theory & Review, 5*, 176-193.
- Shoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Lee, M. A., Bower, D. J. ve Dush, C. M. K. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting: Science and Practice, 15*, 166-186.
- Schope-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C. ve Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology, 22*(3), 389-398.
- Trinder, L. (2008). Maternal gate closing and gate opening in postdivorce families. *Journal of Family Issues, 29*(10), 1298-1324.
- Tu, Y. C., Chang, J. C. ve Kao, T. F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in taiwan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 122*, 319-328.